

V těchto dnech však uzavřela jediná státní společnost ještě kartel. Státní společnost musí sledovati opačné cíle, totiž zlevnění dopravních sazeb; ovšem uznávám, že tato společnost na to nestačí.

Co tedy podniknouti? Zrušit monopol lodní. Zrušit monopol skládky. Vychovávat lidi ku podnikavosti a ne brániti jim. Polostátní společnost rozdělití aspoň na dvě, a předati je do majetku zájemníkům, nejlépe speditérům a větším vývozcům. Pobídnout podnikatele, aby společnost převzali.

Tomáš Baťa.

Ještě o československé koruně.

I.

Ke článkům dra Hodáče v lednovém a únorovém čísle t. l. připojil jsem několik poznámek v č. 4. a 9. „Hospodářského archivu“. Uvítal jsem jeho článek jako korunní svědectví o formálně i materiálně nesprávném postupu při zvyšování kursu Kč a dodal jsem k tomu několik dalších dat tento nesprávný postup charakterisujících. Ocenil jsem slova Hodáčova jako nový důkaz, že zvýšení kursu bylo od našich rozhodujících činitelů záměrně připravováno, čehož důkazem je i dotaz, předložený už na začátku r. 1922 průmyslnické deputaci o účincích případného zvýšení kursu Kč na 14 cent. Odůvodnil jsem, že ani intendovaný kurs 25 cm, ani stabilisovaný kurs 16 cm nebyly kursy přirozené, poněvadž naše hospodářství nemohlo ani tento (nižší) kurs bez otřesů ztrávit, nýbrž bylo jím až do útroeb rozvráceno. Byla mu obětována skoro celá devisová zásoba, tisíce hospodářských existencí, nespočtené ztráty na cenách zásob produktů a investic; platy a mzdy byly rozvráceny; poněvadž velká část dlužníků se stala špatnými, byli těžce poškozeni i věřitelé a právě ti největší, t. úvěrní ústavy nejvíce; o účincích na státní financie pak nejlépe nemluvit. Prokazoval jsem, že nebylo zapotřebí výkyvu nahoru, aby koruna byla na určitém kursu stabilisována, neboť t. zv. úřednické vládě se podařilo udržeti skoro celý rok korunu na 8 cm bez větších výkyvů a tomuto kursu se znenáhla akomodovalo celé naše hospodářství, kterému se tenkrát velmi dobře vedlo (ačkoliv už tenkrát začalo vylučování nezdravých elementů), což umožnilo nejen aktivní rozpočet státní, nýbrž i vysoce aktivní uzávěrku státních účtů za r. 1921. Také v Německu Rakousku, Maďarsku a jinde byla stabilisace prováděna bez výkyvu nahoru a zvláště bez tak obrovských výkyvů, jako byly skoky z 8 na 25 cm a pak zase na 20 cm. Ukázal jsem, že tyto skoky znamenají kolísání ceny 1 milionu švýc. franků mezi 13 a 4 miliony Kč, což znemožňuje a ničí všechno solidní podnikání. Tím spíše, poněvadž postup naší měnové politiky byl připravován s vyloučením veřejnosti, která tu stála bezradna. Rozhodování dělo se jen v úzkém kroužku, jehož někteří účastníci s postupem svého vůdce sice nesouhlasili, ale pohříchu neměli odvahu, prohlásiti to veřejně a včas, kdy mohlo nejhoršímu ještě býti zabráněno. Poukázal jsem k tomu, že 95% našeho národního důchodu sestává z důchodů pracovních, t. j. z výdělků zemědělece, průmyslníka, živnostníka,

obchodníka, lékaře atd., pak z platů a mezd, že všechny tyto pracovní důchody se musí v krátkém čase přizpůsobiti kursu Kč, že tedy ani v jeho zvýšení nemají trvalého prospěchu, nýbrž z jeho kolísání jen nejistotu, rozvrat a škodu. Devadesát pět procent našeho národního důchodu bylo tedy poškozeno, aby pěti procentům důchodů — pocházejícím z peněz na pevný úrok uložených — byl valorisován příjem, který pro příjemce není zpravidla jeho důchodem celým, nýbrž jen jeho nadlepením.

Uvítal jsem konečně bezvýhradně projev Hodáčův, že při vylíčení naší měnové politiky nejde jen o theorii, nýbrž o nezbytný předpoklad pro diskusi a úpravu celé naší politiky příští, která musí býti vymaněna z dosavadního tajnostkárství a musí býti projednávána v plném světle veřejnosti, jako se to děje v jiných kulturních státech. Sám jsem před léty navrhoval, aby byl na základě úředních dat a svědectví sestaven objektivní přehled našeho zákonodárství, správy a vůbec vývoje hospodářského, zejména měnového. Stejně to navrhoval mezi jinými příkladně dr. Fořt, který dnes v novém spisku „O povaze nynější měnové naší stability a podmínkách její trvalosti“ — který stručně, ale velmi výstižně rozebírá základy správné politiky měnové, její dosavadní vývoj u nás a její úkoly do budoucna — dává už po páté podnět k uspořádání studijní ankety ve věci té. Až dosud se naši rozhodující činitelé každému takovému pokusu bránili. Ba dokonce, když v Národohospodářském ústavě asi před dvěma roky byl drem Fořtem dán podnět ke zřízení studijního oddělení s příslušnou knihovnou v Bankovním úradě — byl tento podnět odsunut oddělením tehdejšího ministra, že je o to postaráno. A skutečně bylo takové oddělení teď v posledních dnech zřízeno. Komu jde o čistou a nezfalšovanou pravdu, nemá přece důvodu, aby se bránil jejímu zjištění; a právě vládě o nic než pravdu má jíti. Proto vítám s takovým uspokojením projev Hodáčův, souhlasící s tímto zjištěním a žádající napříště volnou, veřejnou, ovšem dokonale věcnou diskusi ve věcech hospodářských, zejména měnových. Že za dřívějších dob i nejvěrnější diskuse nebyla vítána, nýbrž že byla přímo potlačována, o tom jsem podal ve svých člancích několik pádných dokladů. Doufám pevně, že ty doby už minuly.

Co do zjištění historických, odkazují na své náměty už před lety učiněné. Nemůže tu jíti jen o principy, nýbrž i o jejich technické provádění (které může zvrtnouti úspěch nejlepšího principu) a o zevrubné zjištění všech toho konsekvencí.

Návěští nynějšího ministra financí, že se i v měnové politice chce bráti cestou veřejnosti, vzbuzuje naději, že našemu — Hodáčovu i mému, Fořtovu i jiných — přání bude konečně vyhověno. Nám jde tu vskutku jen o blaho státu, které pouze na pravdě může býti založeno a jen pravdou může býti zajištěno.

Rudolf Holowetz.

II.

Uvítal jsem, že pan Rudolf Hotowetz se účastnil na věcném podkladu diskuse o našem měnovém vývoji, a vítám, že čtenáři Národohospodářského Obzoru nalézají z jeho odpovědí autentický výtah. K tomu, co bylo řečeno již v čísle minulém, bych po vývodech dra Hotowetze přičinil jen ještě dvě poznámky.

Předně: Přírozený kurs je ten, jenž odpovídá poměru poptávky a nabídky, a to nejen jejich velikosti, nýbrž také intenzitě, jež souvisí s politickým úsudkem ciziny o poměrech v příslušném státu, má-li měnu nikoli zlatou, nýbrž papírovou. Předpoklady poptávky a nabídky ukázaly, že přírozeným kursem dle curyšských záznamů byl a jest kurs cca. 16, poněvadž se udržel a poměry se mu rychle přizpůsobily. Byl jsem stoupencem kursu nižšího, jako dr. Rašín stoupencem kursu vyššího, totiž 20. Bylo však minule vylíčeno, jak při vzestupu Bankovní úřad kupoval devisy, t. j. zvyšoval nabídku koruny, tedy nepracoval pro zvýšení, nýbrž proti zvýšení kursu, jenž bez tohoto postupu by byl stoupl ještě více. Není tedy správně tvrzení, že stoupaní kursu byla obětována devisová zásoba; naopak, tato zásoba se zvětšovala a zvětšila. Obětována byla teprve pokusu, udržeti kurs výše než 16, a pouze tento pokus byl nepřirozený. To jsou skutečnosti, uvedené v minulém článku, jichž dr. Hotowetz nepopírá.

Dále jde o důsledky tohoto vývoje. Jeho zastavení bylo možno jedinou cestou, to jest rozmnožením státovek k nákupu devis měrou vyšší, než připouštělo jejich ničení dávkou z majetku. Mělo se sáhnouti k této nepřirozené cestě?

Dr. Hotowetz tvrdí, že 95% důchodu národního jest důchod pracovní, a ten že ve zvýšeném kursu nemá trvalého prospěchu. Právě tomuto názoru však odporuje skutečnost. Na konci měnového vývoje klesly ceny ca. o 40%, mzdy ca. o 30%, platy úřednictva o 12%. Dělnické mzdy a platy úřednictva se tedy nápravou měny se zřetelem na větší pokles cen statků spotřebních zhodnotily, a v tom jest blahodárny výsledek onoho procesu. Jak to bylo možno? Inlace rozvrátila organizaci výroby, jež pracovala neekonomicky, náprava měny přivedla reorganizaci ve směru úspornosti a jejím výsledkem bylo získání prostředků pro zhodnocení důchodů všech zaměstnanců, a tím také zvětšení jejich kupní síly. Kdyby se tak nebylo stalo, bylo by bývalo nutno mzdy a zvláště platy úřednictva zvýšiti o tolik, že výroba inflací rozvrácená by toho nebyla snesla. Důkazem toho jest, že v Rakousku, kde byla provedena stabilisace bez zvýšení kursu (bylo to možno proto, že tam nebylo aktiva obchodní a platební bilance jako u nás), trval rozvrat horší než u nás v době, kdy naše výroba a náš vývoz v letech 1924 a 1925 dosáhly takové výše, jako nikdy předtím od skončení války. Náprava měny tedy nezpůsobila rozvrat, nýbrž přispěla ke konsolidaci.

H.